

Małgorzata Szemiel

WYMOGI PRAWA A PODEJŚCIE DUSZPASTERSKIE W PRZEDŚLUBNYM BADANIU NUPTURIENTÓW

Papież Benedykt XVI dostrzegł pewnego rodzaju podejście formalistyczne wobec czynności prawnych poprzedzających małżeństwo¹. Kurs przedmałżeński, spisanie protokołu nierzadko posiadają wyłącznie charakter formalny. Zdaniem papieża Benedykta XVI wśród wiernych panuje opinia, że kapłani powinni traktować nupturientów pobłażliwie, „uważa się bowiem często, że w dopuszczeniu par do ślubu duszpasterze powinni być wielkoduszni, ponieważ w grę wchodzi naturalne prawo osób do zawarcia związku małżeńskiego” (kan. 1058)². Nie istnieje jednak „małżeństwo życiowe a z drugiej (strony) małżeństwo prawne”³. Małżonkowie składając wzajemnie przysięgę konstytuują jeden węzeł *vinculum matrimoniale*, na którym opiera się całe małżeństwo [Gajda 2013, 39-40]. W ten sposób prawo łączy się z istotą małżeństwa – z dobrowolnym wyrażeniem zgody.

Niejednokrotnie narzeczeni przychodzący do kancelarii uważają, że kurs przedmałżeński oraz rozmowa z proboszczem stanowią tylko formalność. Najważniejsza jest ich wzajemna miłość do siebie i chęć wyrażenia

MGR LIC. MAŁGORZATA SZEMIEL – doktorant, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie; adres do korespondencji: ul. Paderewskiego 47/8, 40-282 Katowice, Polska; e-mail: margot8@vp.pl; <https://orcid.org/0000-0003-4815-4749>

¹ Benedictus PP. XVI, *Ad sodales Tribunalis Rotae Romanae* (22.01.2011), AAS 103 (2011), s. 108-13; tekst polski w: „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 3 (2011), s. 20-22.

² Tamże; *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

³ Benedictus PP. XVI, *Ad sodales Tribunalis Rotae Romanae*.

zgody małżeńskiej w kościele. Motywy te są dla nich podstawą do tego, by móc zawrzeć sakramentalne małżeństwo. Dlatego też formacja przedmałżeńska, spisanie protokołu i rozmowa z proboszczem nie mają dla narzeczonych większego znaczenia. Wchodzą do kancelarii z przekonaniem, że wspólne doświadczenie życia ze sobą dowodzi, że wystarczająco siebie poznali i przemyśleli decyzję o zawarciu „ślubu kościelnego”. Nierzadko nupturienti sądzą, że wszelka formacja przedmałżeńska jest zbędna, a spisanie protokołu oraz rozmowy z proboszczem nieistotne. Nie zakładają możliwości, że tzw. kurs przedmałżeński może wnieść nowe treści w ich związek. Dlatego też wymagania stawiane przez proboszcza często nie są rozumiane przez narzeczonych. Jednak nie można rościć sobie prawa do zawarcia sakramentalnego małżeństwa, ponieważ zakłada ono w sobie zawarcie autentycznego małżeństwa⁴. Zdarza się także, że duszpasterze widząc formalistyczne podejście narzeczonych, sami również traktują przedmiotowo formację przedmałżeńską, a szczególnie przeprowadzenie badania przedślubnego [Bartczak 2011, 29]. Czynności poprzedzające zawarcie małżeństwa nie powinny być przykrym obowiązkiem, lecz stanowić okazję do dialogu i poznania nupturientów zarówno od strony duszpasterza, jak i nupturientów.

1. ISTOTA PRZYGOTOWANIA DO MAŁŻEŃSTWA

Przygotowanie do małżeństwa ma doprowadzić do zawarcia prawdziwego małżeństwa w sposób wolny, do ustanowienia między mężczyzną i kobietą nierozzerwalnego węzła miłości i sprawiedliwości, który ma na względzie dobro małżonków oraz zrodzenie i wychowanie potomstwa⁵. W zawartym konsensusie uwidacznia się wymiar prawny małżeństwa⁶. Dlatego też przygotowanie do małżeństwa powinno ukazywać obowiązki wynikające z małżeństwa, być dostosowane do poziomu odbiorców, czyli w sposób jasny

⁴ Tamże.

⁵ Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio pastoralis de Ecclesia in mundo huius temporis Gaudium et spes* (7.12.1965), AAS 58 (1966), s. 1025-115; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*. Tekst polski. Nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2012, s. 48-78, nr 49-50.

⁶ Benedictus PP. XVI, *Ad Tribunal Rotae Romanae in inauguratione Anni Iudicialis* (27.01.2007), AAS 99 (2007), s. 85-91; tekst polski w: „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 5 (2007), s. 31-32.

i zrozumiały przekazywać treści, stopniowo wprowadzać w naturę małżeństwa, czym małżeństwo naprawdę jest, kształtować postawy małżonków, ukazywać rolę małżeństwa i rodziny w Kościele oraz przygotowywać do świadomego uczestnictwa w liturgii małżeńskiej [Syczewski 2013, 87].

Wieloaspektowość przygotowania do małżeństwa sprawia, że jest to proces wielowymiarowy i ciągły, dlatego też został podzielony na 3 etapy: dalszy, bliższy i bezpośredni⁷. Każdy z nich wzajemnie uzupełnia poprzedni.

Przygotowanie dalsze – rozpoczyna się w rodzinie i kontynuowane jest podczas katechezy w szkole⁸. Młody człowiek uczy się postaw i wartości małżeńskich oraz rodzinnych⁹. Na tym etapie niezastąpioną rolę odgrywają przede wszystkim rodzice, którzy swoim przykładem pokazują, jak wygląda małżeństwo i rodzina [Krzywkowska 2013, 374].

Przygotowanie bliższe – przybiera formę pewnego rodzaju „katechumenatu”, posiada wymiar osobisty, ukazuje w sposób konkretny, jak mają być realizowane obowiązki i zadania małżonków (PSM 9; FC 66). W parafii na poziomie szkoły średniej organizowane są kursy przedmałżeńskie bądź roczne studium podczas studiów prowadzone przez małżeństwa i specjalistów (IEP 12; DDR 25) [Głód 2007, 20].

Przygotowanie bezpośrednie – ma miejsce kilka miesięcy lub tygodni przed ślubem [Pawluk 2003, 95]. Obejmuje spotkanie z duszpasterzem, katechezy przedślubne, wizyty w Poradni Życia Małżeńskiego, spowiedź przedślubną oraz sprawdzenie wiedzy religijnej nupturientów (PSM 50-59; IEP 18-28; DDR 24-33). W zakres przygotowania bezpośredniego wchodzi tzw. egzamin przedślubny/badanie przedślubne, które ma na celu upewnienie się, że nie ma żadnych przeszkód, by móc ważnie i godziwie zawrzeć związek małżeński (KPK/83, kan. 1066; DDR 33).

⁷ Ioannes Paulus PP. II, *Adhortatio apostolica de Familiae christianae muneribus in mundo huius temporis Familiaris consortio* (22.11.1981), AAS 74 (1982), s. 81-191; tekst polski w: „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 2 (1981), s. 7-19 [dalej cyt.: FC], nr 11; zob. także: Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim* (5.09.1986), „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 1 (1998), s. 85-137 [dalej cyt.: IEP].

⁸ Papieska Rada ds. Rodziny, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa* (13.05.1996), *Enchiridion Vaticanum*, nr 15, s. 808-908; tekst polski w: *Posoborowe dokumenty Kościoła katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, t. 2, red. K. Lubowicki, Wydawnictwo M, Kraków 1999, s. 389-424 [dalej cyt.: PSM], nr 22.

⁹ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin* (1.05.2003), Warszawa 2003 [dalej cyt.: DDR].

2. PODEJŚCIE PROBOSZCZA DO BADANIA PRZEDŚLUBNEGO

Na proboszczu spoczywa obowiązek przeprowadzenia badania przedślubnego, ponieważ to on z urzędu jest predysponowany do asystowania przy małżeństwie (KPK/83, kan. 530, 4°, kan. 1067, kan. 1070, kan. 1109). Dlatego też proboszcz musi rozeznąć, czy nie istnieją żadne przeszkody na drodze do zawarcia prawdziwego małżeństwa przez nupturientów [Góralski 2016, 47]. Szczegółowe cele badania przedślubnego przedstawia *Instrukcja o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim* z 1986 r. w nr. 42.

Rozeznanie ma ustalić: tożsamość osób, stan wolny nupturientów, pełną dobrowolność stron z wyeliminowaniem jakiegokolwiek formy przymusu ograniczającego wolność kwalifikowaną przewidzianą przez prawo, czy strony nie tają czegoś, co mogłoby poważnie w przyszłości zakłócić ich wspólnotę życia, brak jakichkolwiek przeszkód zrywających, czy małżeństwo nie jest zawierane warunkowo, właściwą świadomość stron odnośnie do zawierania małżeństwa nierozzerwalnego, wyłącznego i sakramentalnego [Majer 2019, 268].

Powyższe cele badania przedślubnego posiadają charakter prawny, jednak „prawne nie oznacza formalistyczne”¹⁰. Rozmowa, którą podejmuje kapłan z nupturientami, nie powinna być czynnością biurokratyczną, polegającą na zadawaniu rutynowych pytań i wypełnianiu tabelki w kwestionariuszu. Ma stanowić okazję do przeprowadzenia rozmowy kanonicko-duszpasterskiej, podczas której kapłan z delikatnością będzie pytał narzeczonych o sprawy często bardzo intymne, który swoją wrażliwością zachęci strony do szczerych wypowiedzi [Góralski 2016, 61].

Duszpasterz, by móc zrealizować niniejsze zadanie, musi być do niego odpowiednio przygotowany. Podstawę stanowią przepisy prawa kanonicznego zarówno prawa powszechnego, szczególnie KPK/83, jak też prawa partykularnego [Majer 2019, 271]. Proboszcz powinien podejść do rozmowy z powagą i starannością, to znaczy poświęcić odpowiednią ilość czasu nupturientom, aby móc skrupulatnie zweryfikować przedstawione przez nich dokumenty i dokonać poszczególnych czynności administracyjnych [Tenże 2009, 62]. Rozmowę należy przeprowadzić z każdą ze stron osobno,

¹⁰ Benedictus PP. XVI, *Ad sodales Tribunalis Rotae Romanae*.

ponieważ sprzyja to otwartości i szczerości oraz ukazuje, czy nupturientowi jako pierwszy są zainteresowani zawarciem małżeństwa ważnego¹¹. Kapłan, by móc dogłębnie zweryfikować prawdziwość konsensu powinien zatroszczyć się o prawdziwy dialog z narzeczonymi, stworzyć przestrzeń do swobodnej rozmowy, która będzie sprzyjać szczerości i otwartości oraz zostanie przeprowadzona bez pośpiechu [tamże]. Duszpasterz musi stawiać jasne, konkretne i dokładne pytania, by były one zrozumiałe dla nupturientów [Góralski 2016, 51-52]. Zadaniem kapłana jest uświadomić narzeczonym powagę badania przedślubnego, pomocna może być w tym modlitwa, od której można zacząć egzamin przedmałżeński, złożenie przysięgi przed krzyżem, czy kładąc dłoń na Piśmie Świętym, podobnie jak ma to miejsce podczas procesu o stwierdzenie nieważności [tamże, 51-62]. Czynności te same w sobie pokazują, jak ważna jest to chwila. Duszpasterz prowadzący rozmowę może zastosować tzw. metody majeutyczne, które dzięki odpowiedniemu doborowi pytań wydobywają z narzeczonych ich prawdziwe poglądy na temat małżeństwa, obserwować reakcję nupturientów (mowę niewerbalną), szczególnie podczas poruszania kwestii nierozzerwalności i wierności [Majer 2019, 273]¹². Podczas całego badania przedślubnego proboszcz powinien traktować nupturientów z należyтым szacunkiem oraz uważnie słuchać wypowiedzi każdej ze stron (aktywne słuchanie)¹³.

Egzamin przedślubny stanowi odpowiednią okazję, by pomóc narzeczonym stanąć w prawdzie przed sobą samym, przed „swoim ludzkim i chrześcijańskim powołaniem do małżeństwa”¹⁴. Rozmowa duszpasterza nie tylko stwierdza stan wiedzy nupturientów i sprawdza, czy jest wystarczająca do zawarcia ważnego i godziwego sakramentu małżeństwa, lecz także rozoznaje, czy istnieją braki, jakie treści narzeczeni muszą uzupełnić [Wętkowski 2011, 419]. Zadaniem duszpasterza jest odkrycie wiary osób, które do niego przychodzą, on ma pomóc w jej umocnieniu i doprowadzić do dojrzałości (FC 68). Dlatego też jakiegokolwiek niedociągnięcia z wiedzy katechetycznej nie mogą stanowić przyczyny do odmówienia asystowania przy

¹¹ Tamże.

¹² Zob. także Bianchi 2005, 187-211.

¹³ Franciscus PP., *Ad participes Curriculi formationis pro Parochis de novo processu matrimoniali* (25.02.2017), AAS 109 (2017), s. 260-62; tekst polski w: „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 3-4 (2017), s. 25.

¹⁴ Benedictus PP. XVI, *Ad sodales Tribunalis Rotae Romanae*, s. 20-22; Tenże, *Ad Tribunal Rotae Romanae* (28.01.2006), AAS 98 (2006), s. 135-253; tekst polski w: „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 4 (2006), s. 28-30.

małżeństwie. Wręcz przeciwnie mają zachęcić duszpasterza do podjęcia zwiększonych wysiłków wobec nupturientów, aby móc odpowiednio ich przygotować do zawarcia sakramentalnego i owocnego małżeństwa [Majer 2009, 77-78].

Jeśli podczas badania przedślubnego wyniknęłyby okoliczności uniemożliwiające ważne lub godziwe zawarcie małżeństwa, duszpasterz jest zobligowany do poinformowania o tym nupturientów w odpowiedni sposób, tak aby zrozumieli przyczynę oraz wiedzieli, jakie kroki muszą podjąć, by usunąć zaistniałą przeszkodę [tamże, 63].

3. WYMIAR PRAWNY I DUSZPASTERSKI BADANIA PRZEDŚLUBNEGO

Zagadnienia związane z podejściem duszpasterskim i prawem kanonicznym wobec formacji przedmałżeńskiej poruszane są w wypowiedziach papieży, szczególnie kierowanych do członków Trybunału Roty Rzymskiej. Zarówno papież Franciszek, jak i jego poprzednicy dostrzegli potrzebę przypominania o obecności wymiaru prawnego i duszpasterskiego w przygotowaniu przedślubnym. Papież Jan Paweł II w przemówieniu do Roty Rzymskiej w 1990 r. jednoznacznie stwierdził: „nie jest prawdą, że aby prawo było bardziej duszpasterskie, musi stać się mniej prawem. (...) Wymiary: prawny i duszpasterski są nierozłącznie związane w Kościele (...); panuje między nimi harmonia, której źródłem jest wspólny cel: zbawienie dusz”¹⁵. Papież uważa, że oba te wymiary wzajemnie się przenikają i są jednakowo istotne. Ponadto Jan Paweł II zaznacza, że działania prawne ze swej natury są pastoralne ponieważ uczestniczą w zbawczej misji Jezusa¹⁶. Papież Benedykt XVI w przemówieniu do członków Trybunału Roty Rzymskiej z 2011 r. mówiąc o relacji między prawem i duszpasterstwem wspominał o „głębokiej harmonii rzeczywistości duszpasterskiej i prawnej”, która szczególnie powinna być widoczna w działaniach związanych

¹⁵ Ioannes Paulus PP. II, *Allocutio Ad Rotae Romanae auditores* (18.01.1990), AAS 82 (1990), s. 872-77; tekst polski w: Jan Paweł II. *Dzieła zebrane*. T. 5: *Orędzia. Przesłania. Przemówienia okolicznościowe*, red. P. Ptasznik, Wydawnictwo „M”, Kraków 2007, s. 678-81, nr 4.

¹⁶ Por. tamże.

z małżeństwem i rodziną¹⁷. Papież Franciszek również dostrzega wzajemną równość rzeczywistości prawnej i duszpasterskiej, kierując swoje słowa do członków Trybunału Roty Rzymskiej w 2014 r. podkreślił: „Wymiar prawny i wymiar pastoralny tajemnicy eklezjalnej nie są sobie przeciwstawne, ponieważ obydwa przyczyniają się do realizacji celów i jedności działań właściwych Kościołowi”¹⁸. Franciszek w swoim nauczaniu ponadto zwraca uwagę na potrzebę „nowego katechumenatu”, dzięki któremu narzeczeni nie tylko poznają rzeczywistość małżeńską, ale także zaczęną nią żyć¹⁹. Nowy katechumenat ma bronić piękna małżeństwa, zapobiec nieważności oraz przeciwdziałać sekularyzmowi [Pinto 2019, 301]. Zdaniem Franciszka kapłani przygotowując nupturientów powinni stworzyć „duszpasterstwo więzi”, które pomoże dojrzewać miłości narzeczeńskiej i przezwycięzać trudności pojawiające się podczas formacji²⁰.

Z wypowiedzi papieża wynika jednoznacznie, że działania duszpasterzy wobec małżonków i rodziny powinny mieć charakter duszpasterski i prawny. Nie należy wywyższać jednej rzeczywistości ponad drugą, lecz dążyć do harmonii. Wspólny cel, jakim jest zbawienie dusz powinien stanowić punkt odniesienia dla duszpasterzy. Cele badania przedślubnego, choć posiadają charakter bardziej prawny, to nie stanowią przeszkody do przeprowadzenia życzliwej rozmowy z nupturientami. Narzeczeni przychodząc do kancelarii powinni także doświadczyć prawdziwej obecności duszpasterza, a nie tylko widzieć w nim eksperta od prawa²¹. Badanie przedślubne zdaniem Benedykta XVI, „jest jedyną w swoim rodzaju okazją duszpasterską, którą trzeba poważnie i z należną uwagą dowartościować. Przez serdeczny, pełen szacunku dialog duszpasterz stara się wtedy pomóc narzeczonym

¹⁷ Benedictus PP. XVI, *Ad sodales Tribunalis Rotae Romanae*.

¹⁸ Franciscus PP., *Allocutio ad omnes participes Tribunalis Romanae Rotae* (24.01.2014), AAS 106 (2014), s. 89-90; tekst polski w: „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 2 (2014), s. 19.

¹⁹ Tenże, *Allocutio ad sodales Tribunalis Rotae Romanae in inauguratione Anni Iudicialis* (21.01.2017), AAS 109 (2017), s. 146-50; tekst polski w: „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 2 (2017), s. 10.

²⁰ Tenże, *Adhortatio apostolica post-synodalis de Amore in Familia Amoris laetitia* (19.03.2016), AAS 108 (2016), s. 311-446; tekst polski: Ojciec Święty Franciszek, *Posynodalna Adhortacja apostolska Amoris laetitia. O miłości w rodzinie*, Wydawnictwo „M”, Kraków 2016, s. 163.

²¹ Tenże, *Ad participes Curriculi formationis*, s. 25.

stanąć poważnie przed prawdą o sobie samych i ich ludzkim oraz chrześcijańskim powołaniu do małżeństwa²².

Prawo zostało ustanowione przez Jezusa Chrystusa, o czym wspominał już Jan Paweł II²³. Kościół potrzebuje norm ze względu na swój charakter i naturę. Przepisy ukazują hierarchiczną strukturę Kościoła, służą organizacji życia społecznego, sprawowaniu sakramentów oraz stoją na straży wzajemnych stosunków między wiernymi gwarantując prawa osoby. Dlatego też prawo jest narzędziem, które ma służyć osiągnięciu najwyższego celu, jakim jest zbawienie dusz: *salus animarum suprema lex* – zbawienie dusz jest najwyższym prawem [Pastwa 2014, 224]. Papież Benedykt XVI słusznie podkreślił, że „istotą prawa kanonicznego jest osoba chrześcijanina w Kościele”²⁴.

Wzajemne relacje prawa i posługi duszpasterskiej ukazuje biblijny obraz Jezusa jako Dobrego Pasterza, Jezus posiada pełnię władzy, która obejmuje władzę królewską, prorocką i kapłańską [Jagodziński 2014, 41-42]. Władza Jezusa wypełnia się w zbawczej misji, a w szczególności sposób w udzielanych sakramentach [tamże, 42]. Liczne wydarzenia z życia Jezusa bezpośrednio wskazują na ustanowienie niektórych konstytucyjnych praw Kościoła: prymat św. Piotra (Mt 16,13-20), rozesłanie apostołów z misją ewangelizacyjną (Mt 28,18-20; Łk 24,47), czy ustanowienie sakramentu pokuty i pojednania (Łk 22,19; Mt 18,18) [tamże]. Zarówno Ewangelia, jak i prawo mają służyć osiągnięciu zbawienia. Nie można obu rzeczywistości wzajemnie sobie przeciwstawiać. Prawo towarzyszy Kościołowi na drodze do zbawienia. Bez niego nie byłoby możliwe utrzymanie jedności w Kościele, ponieważ żadne społeczeństwo nie jest w stanie funkcjonować bez ustalonego porządku prawnego [tamże, 43-45]. Prawo w życiu Kościoła jest niezbędne.

Potrzeba prawdziwej refleksji nad wymogami prawnymi stawianymi zarówno duszpasterzowi przeprowadzającemu badanie przedślubne, jak i nupturientom chcącym zawrzeć związek małżeński. Z jednej strony duszpasterze zdają sobie sprawę, jak istotne i konieczne jest dopełnienie czynności prawnych poprzedzających zawarcie małżeństwa, dlatego też czuwają

²² Benedictus PP. XVI, *Ad sodales Tribunalis Rotae Romanae*.

²³ Ioannes Paulus PP. II, *Allocutio Ad Rotae Romanae auditores*, nr 4.

²⁴ Benedykt XVI, „Prawo Kościoła jest prawem wolności”. *Przemówienie do uczestników sympozjum z okazji 25-lecia promulgowania Kodeksu Prawa Kanonicznego* (25.01.2008), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 3 (2008), s. 30.

nad dopełnieniem wszelkich formalności. Z drugiej strony kapłani podczas nauk przedślubnych pomijają zagadnienia związane z prawem kanonicznym bądź omawiają je ogólnikowo. Natomiast narzeczeni nie wykazują zainteresowania wobec przepisów, które bezpośrednio ich dotyczą. Wspomina o tym papież Benedykt XVI. Nie próbuje się narzeczonemu przedstawiać prawa Kościoła, tak jakby było one przeznaczone dla wtajemniczonych, dla specjalistów²⁵. Niestety często sami kapłani posiadają nikłą wiedzę na temat przepisów prawa kanonicznego. Niedostateczna znajomość prawa przejawia się także w lekceważeniu przez niektórych duszpasterzy wymagań przedślubnych i stosowaniu niejednorodnych form przygotowania [Wętkowski 2011, 420]. Kapłani powinni posiadać konieczną wiedzę, która jest niezbędna w trakcie zadawania pytań nupturientom. Dlatego tak ważne jest, aby biskupi nie tylko dbali o odpowiednią edukację prawną kapłanów oraz osób zajmujących się duszpasterstwem rodzin, lecz również czuwali nad prawidłowym przebiegiem formacji przedmałżeńskiej (DDR 4)²⁶.

ZAKOŃCZENIE

Duszpasterze powinni mieć świadomość, że w obecnych czasach spoczywa na nich jeszcze większa odpowiedzialność. Narzeczeni, którzy przychodzą do kancelarii prosząc o asystowanie przy zawieraniu związku małżeńskiego, często posiadają niekompletną wiedzę na temat sakramentalnego małżeństwa, ponadto nie wykazują się głęboką wiarą. Dlatego tak ważne jest zaangażowanie się samych duszpasterzy w proces przedmałżeński. Na nich spoczywa obowiązek zapobiegania zawieraniu małżeństw nieważnych.

Z jednej strony badania przedślubne nie można sprowadzić do ogólnej rozmowy, pogadanki na temat prawd wiary, do płytkiego dialogu, który w sposób ogólny potraktowałby problematykę małżeństwa i rodziny oraz liturgię małżeńską. Badanie przedślubne, czyli kanoniczno-duszpasterska rozmowa ma rozeznaczyć i ustalić sytuację prawną nupturientów – ich zdolność do prawnego zawarcia małżeństwa, tak „by małżeństwo mogło być

²⁵ Tenże, *Ad sodales Tribunalis Rotae Romanae*.

²⁶ Por. Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, *Wskazania dla formacji alumnów dotyczące zagadnień małżeństwa i rodziny* (19.03.1995), w: *Posoborowe dokumenty Kościoła katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, t. 2, nr 49.

zawarte zgodnie z nauką Kościoła, ważnie i godziwie” (IEP 35) oraz owocnie (sakrament między ochrzczonymi) [Majer 2019, 268-69].

Natomiast z drugiej strony egzamin przedślubny nie może być formalnością, stanowić obowiązku, który należy tylko wypełnić. Małżeństwo jest zbyt wielkim dobrem. Badanie przedślubne powinno być spotkaniem z człowiekiem, z jego osobowością, wiedzą, wiarą i pragnieniem zawarcia sakramentalnego małżeństwa. Poważne i jednolite traktowanie obowiązków związanych z przygotowaniem do małżeństwa przyczyni się do podniesienia poziomu religijnego młodych ludzi oraz ukaże, jak ważne są czynności poprzedzające zawarcie małżeństwa [Wętkowski 2011, 422; Majer 2009, 419]. W każdym działaniu duszpasterskim powinna być zachowana harmonia rzeczywistości duszpasterskiej i prawnej po to, by mogła ona służyć małżeńskiemu przymierz.

PIŚMIENNICTWO

- Bartczak, Adam. 2011. „Przygotowanie do zawarcia małżeństwa w świetle przemówienia Benedykta XVI do Roty Rzymskiej z 2011 r.” *Łódzkie Studia Teologiczne* 20:25-31.
- Bianchi, Paolo. 2005. „La valutazione dell'esistenza di un vero consenso nell'ammisione al matrimonio.” In *Ammissione alle nozze e prevenzione della nullità del matrimonio*, ed. Miguel Á. Ortiz, 187-211. Milano: Giuffrè.
- Gajda, Piotr M. 2013. *Prawo małżeńskie Kościoła katolickiego*. Wyd. 6. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos.
- Głód, Franciszek. 2007. *Religijność nupturientów. Przygotowanie do małżeństwa priorytetem duszpasterstwa rodzin*. Wrocław: Wrocławska Drukarnia Naukowa PAN.
- Góralski, Wojciech. 2016. „Problem prewencyjnego zapobiegania nieważności małżeństw na drodze kanonicznego badania przedślubnego.” *Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich* 26, nr 29:43-69.
- Jagodziński, Henryk M. 2014. „Człowiek wobec Ewangelii i prawa kanonicznego.” *Kieleckie Studia Teologiczne* 13:39-48.
- Krzywkowska, Monika. 2013. „Rodzina – pierwszym podmiotem odpowiedzialnym za przygotowanie do małżeństwa.” W *Jak przygotować do małżeństwa?*, red. Ryszard Sztuchmiller, i Justyna Krzywkowska, 373-81. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.
- Majer, Piotr. 2009. „Odmowa (lub odroczenie) asystowania przy małżeństwie.” W *Munus sanctificandi: gaudium vel onus? Zadania uświęcania: radość czy ciężar?*, red. Bronisław W. Zubert, i Witosław J. Szytk, 59-79. Katowice Panewniki: Szkoła Seraficka.
- Majer, Piotr. 2019. „Rozeznawanie przedmałżeńskie.” W *Rozeznanie – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, red. Szymon Drzyżdżyk, i Marek Gilski, 257-84. Kraków: Horyzonty dogmatu.
- Pastwa, Andrzej. 2014. „Pastoralny wymiar prawa kanonicznego. Uwagi na kanwie przemówień do Roty Rzymskiej z 2006 i 2011 roku.” *Studia Pastoralne* 10:222-35.

- Pawluk, Tadeusz. 2003. *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*. T. 3: *Prawo małżeńskie*. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Pinto, Pio V. 2019. *Małżeństwo i rodzina na synodalnej ścieżce papieża Franciszka. Papieska sentencja procesu skróconego*. Città di Castello: Legatoria BVP, Paolo Varzi.
- Syczewski, Tadeusz. 2013. „Przygotowanie bezpośrednie do małżeństwa i życia w rodzinie według Dyrektorium duszpasterstwa rodzin z 2003 roku.” W *Miłość i odpowiedzialność – wyznaczniki kanonicznego przygotowania do małżeństwa*, red. Andrzej Pastwa, i Monika Gwóźdź, 79-95. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Wętkowski, Krzysztof. 2011. „Kanoniczno-duszpasterskie przygotowanie do zawarcia małżeństwa w świetle przemówienia Benedykta XVI do Roty Rzymskiej z 22 stycznia 2011 roku.” *Studia Gnesnensia* 25:413-23.

Wymogi prawa a podejście duszpasterskie w przedślubnym badaniu nupturientów

Streszczenie

Nierzadko można spotkać się z formalistycznym podejściem wobec przygotowania do małżeństwa. Obecne pokolenie domaga się szybkiego załatwiania spraw i omijania zbędnych formalności. Dlatego też podobne postawy ujawniają się podczas formacji przedmałżeńskiej. Zarówno nupturienti, jak i duszpasterze często kurs przedmałżeński, czynności administracyjne, czy spisanie protokołu traktują jak przykry, lecz konieczny obowiązek. Natomiast spotkanie nupturientów z proboszczem parafii powinno stanowić okazję do dialogu, katechezy i rozmowy. Zadaniem duszpasterza podczas wizyty w kancelarii jest nie tylko zbadanie, czy narzeczeni pragną zawrzeć ważny związek małżeński, lecz także doprowadzenie do owocnego zawarcia małżeństwa sakramentalnego. Badanie przedślubne powinno mieć charakter prawny i duszpasterski, stanowić okazję do sprawdzenia nupturientów, jak i poznania ich motywów oraz pogłębienia czy skorygowania posiadanej przez nich wiedzy o małżeństwie sakramentalnym.

Słowa kluczowe: przygotowanie do małżeństwa; badanie przedślubne; metody duszpasterskie; rola proboszcza

Legal Requirements and a Pastoral Approach in the Nuptial Examination of Nupturients

Summary

We can often find a formalistic approach to marriage preparation. The current generation want to get things done without unnecessary formalities. The similar attitudes are revealed during premarital formation. Both nupturients and pastors all their duties treat like unpleasant. The nupturients meeting with the parish priest should be an opportunity for dialogue, catechesis and conversation. The parish priest is not only to examine whether the nupturients want to enter into a valid marriage, but also to form them to enter a sacramental marriage. Prematrimonial examination should be

more legal and pastoral. It should also be an opportunity to check their motives and to deepen or correct their knowledge of sacramental marriage.

Key words: preparation for marriage; prenuptial examination; pastoral methods; role of parish priest

Information about Author: MAŁGORZATA SZEMIEL, J.C.L. – Ph.D. student, Faculty of Theology at the Pontifical University of John Paul II of Kraków; ul. Paderewskiego 47/8, 40-282 Katowice, Poland; e-mail: margot8@vp.pl; <https://orcid.org/0000-0003-4815-4749>